

Insolvence

Důvodem k zamítnutí insolvenčního návrhu věřitele v řízení před soudem prvního stupně je i to, že v insolvenčním řízení vyjde najevo, že sporné skutečnosti týkající se pohledávky, kterou je insolvenční navrhovatel povinen doložit, nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výsledkem účastníků, výsledkem svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 42/2013, ze dne 29.10.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v insolvenční věci dlužníka K. CZ a. s., se sídlem v B., zastoupeného Mgr. T.P., advokátem, se sídlem v B., vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 40 INS 9347/2010, o insolvenčním návrhu věřitelů 1/ M.T., bytem v R., zastoupeného JUDr. J.G., advokátkou, se sídlem v B., a 2/ 1. Č. s. r. o., se sídlem v B., zastoupeného JUDr. R.H., advokátem, se sídlem v B., o dovolání druhého insolvenčního navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. února 2013, č. j. KSBR 40 INS 9347/2010, 2 VSOL 724/2012-A-85, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Usnesením ze dne 2. srpna 2012, č. j. KSBR 40 INS 9347/2010-A-72, zamítl Krajský soud v Brně (dále též jen „insolvenční soud“) insolvenční návrh (ze 17. srpna 2010), jímž se věřitelé 1/ M.T. a 2/ 1. Č. s. r. o. domáhali osvědčení úpadku dlužníka K. CZ a. s. (bod I. výroku) a uložil každému z insolvenčních navrhovatelů zaplatit dlužníku na náhradě nákladů insolvenčního řízení částku 6.300 Kč (bod II. výroku).

Šlo o druhé rozhodnutí insolvenčního soudu o insolvenčním návrhu, když usnesení ze dne 21. března 2011, č. j. KSBR 40 INS 9347/2010-A-36, jímž insolvenční soud insolvenční návrh též zamítl, zrušil Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 1. prosince 2011, KSBR 40 INS 9347/2010, 2 VSOL 236/2011-A-56, a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

Insolvenční soud se nejprve zabýval aktivní věcnou legitimací insolvenčních navrhovatelů (tím, zda doložili své splatné pohledávky vůči dlužníku). Ve vztahu k prvnímu insolvenčnímu navrhovateli pak uzavřel, že jeho pohledávka zanikla po zahájení insolvenčního řízení tím, že částku odpovídající jeho pohledávce složil dlužník do úschovy u soudu.

Ohledně tvrzené pohledávky druhého insolvenčního navrhovatele vyšel insolvenční soud z toho, že:

1/ Dlužník jako objednatel uzavřel s druhým insolvenčním navrhovatelem jako zhotovitelem dne 16. května 2007 smlouvu o dílo (dále jen „smlouva o dílo“) podle zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), jejíž rozhodující ustanovení znějí následovně:

- bod II.5.: „Objednatel se zavazuje dílo podle odst. II. 1. převzít a zaplatit zhotoviteli sjednanou cenu za jeho provedení dle podmínek obsažených dále ve smlouvě.“

- bod VI. 10.: „Zhotovitel je plně srozuměn se skutečností, že objednatel bude veškeré finanční závazky (vyjma první úhrady 250.000 Kč + 19% daň z přidané hodnoty, bod VI. 1. smlouvy) plynoucí z této smlouvy zcela hradit z finančních prostředků poskytnutých úvěrující bankou a že v tomto

smyslu budou finanční závazky zaplacený až po čerpání příslušných finančních částek z banky. Objednatel je tak povinen při dodržení smluvních ujednání ze strany zhotovitele uhradit jednotlivé platby za dílo neprodleně po obdržení prostředků z banky, čímž se odkládá splatnost částek.“

2/ Podáním datovaným 17. října 2008, adresovaným dlužníku a označeným jako „Odstoupení od smlouvy“, vytkl druhý insolvenční navrhovatel dlužníku, že ke dni vyhotovení přípisu neuhradil fakturu č. 080005 ze dne 19. května 2008 vystavenou na částku 1.190.000 Kč, splatnou dne 17. června 2008, dále uvedl, že ustanovení smlouvy o dílo o posunutí splatnosti vyúčtovaných částek do doby čerpání úvěru schváleného úvěrující bankou je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a dovolal se jeho neplatnosti. Poukázal rovněž na to, že dlužníku stanovil dodatečnou lhůtu k předložení platné smlouvy o úvěru nebo (v témže termínu 10. září 2008) ke složení finanční jistoty v částce 3.120.000 Kč. Jelikož se tak nestalo, druhý insolvenční navrhovatel odstupuje od smlouvy o dílo pro prodlení dlužníka (objednatele) s úhradou ceny díla a pro neposkytnutí dostatečného zajištění plnění závazku dlužníkem a dovolává se ustanovení § 548 odst. 2 obch. zák. v tom smyslu, že mu náleží cena, na kterou má nárok na základě smlouvy, a která po odpočtu poskytnuté zálohy činí celkem 6.752.100 Kč včetně 19% daně z přidané hodnoty. Druhý insolvenční navrhovatel pak tímto podáním též vyzval dlužníka, aby vrátil veškerou projektovou dokumentaci, jelikož po odstoupení od smlouvy o dílo ji není oprávněn využívat.

Na tomto základě insolvenční soud uzavřel, že:

1/ Smlouva o dílo je platná, včetně ujednání o odkladu splatnosti ceny díla nebo jeho části. Proto nebyly též splněny podmínky pro odstoupení od smlouvy o dílo z důvodu tvrzeného druhým insolvenčním navrhovatelem (dle § 548 odst. 2 obch. zák.), jelikož dlužník nebyl v prodlení.

2/ Nebyly rovněž splněny podmínky pro postup podle ustanovení § 326 obch. zák., které upravuje tzv. synallagmatické závazky (závazky, v nichž povinnost plnit je podmíněna současným protiplněním). Ustanovení § 326 obch. zák. dopadá na závazky s různou dobou plnění s tím, že podle jeho odstavce 1 předpokladem práva jedné ze stran odepřít plnění je existence později splatného vzájemně podmíněného závazku druhé strany. V posuzované věci však ze smlouvy o dílo nevyplývá, že by závazek dlužníka zaplatit druhému insolvenčnímu navrhovateli dokončenou etapu díla byl jakkoli vzájemně podmíněn nějakým později splatným závazkem druhého insolvenčního navrhovatele.

3/ Mezi účastníky řízení nebylo sporu o tom, že druhý insolvenční navrhovatel jako zhotovitel dílo nedokončil. Dílo dokončil jiný subjekt, čímž se splnění závazku druhým insolvenčním navrhovatelem stalo nemožným, čehož důsledkem je zánik závazku s právem druhého insolvenčního navrhovatele na vrácení poskytnutého plnění ve smyslu ustanovení § 351 odst. 2 obch. zák. (za použití ustanovení § 354 obch. zák.). Vzhledem k částečnému provedení díla druhým insolvenčním navrhovatelem by dlužníku vzniklo bezdůvodné obohacení přijetím plnění na základě právního důvodu, který odpadl. Při neplatném odstoupení od smlouvy o dílo spočívá obohacení objednatele (dlužníka) ve zhotovení díla zhotovitelem (druhým insolvenčním navrhovatelem). Vzhledem k tomu, že dlužník není schopen vrátit plnění přijaté v podobě výkonů (provedení projektové dokumentace, která sloužila jako podklad pro vydání správních rozhodnutí), které je nehmotného charakteru, byl by povinen vrátit bezdůvodné obohacení v peněžité formě. Stanovení konkrétní výše bezdůvodného obohacení se pak opírá o ocenění prospěchu, který dlužníkovi vznikl. Majetkovým vyjádřením tohoto prospěchu není peněžítá částka, která odpovídá částce vynaložené na zhotovení díla, ale peněžítá náhrada odpovídající skutečnému majetkovému prospěchu objednatele díla. Tato výše je sporná, když projektová dokumentace zhotovená druhým insolvenčním navrhovatelem byla podkladem pro vydání rozhodnutí stavebního úřadu, které dlužník nezbytně potřeboval pro uskutečnění svého podnikatelského záměru, dlužník však byl nucen projektovou dokumentaci vrátit a pokračovat s jiným smluvním partnerem. Zodpovězení otázky jaké jsou vzájemné nároky dlužníka a druhého

insolvenčního navrhovatele věřitele tak zcela překračuje rámec insolvenčního řízení. K prokázání těchto skutečností by totiž insolvenční soud musel provádět rozsáhlé dokazování, a to takovými důkazními prostředky jako jsou výslech svědků, účastníků, znalecký posudek apod.

4/ Vzhledem k závěrům plynoucím z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněného pod číslem 14/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2011“) [usnesení je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], má insolvenční soud za to, že námitky uplatněné dlužníkem proti pohledávce druhého insolvenčního navrhovatele a zjištění insolvenčního soudu zpochybňují tvrzenou pohledávku druhého insolvenčního navrhovatele do té míry, že ji nelze mít za osvědčenou a současně naznačený rozsah dokazování, které by bylo nutno dále vést o pohledávce druhého insolvenčního navrhovatele, je již mimo rámec insolvenčního řízení; vyvstalé otázky by mohly být s konečnou platností vyřešeny pouze v řízení sporném.

K odvolání druhého insolvenčního navrhovatele Vrchní soud v Olomouci v záhlaví označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu v „části výroku I.“ kterou byl zamítnut insolvenční návrh tohoto insolvenčního navrhovatele a v „části II. výroku“, kterou bylo rozhodnuto o nákladech řízení mezi tímto insolvenčním navrhovatelem a dlužníkem (první výrok). Dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud poukázal na to, že skutkový stav věci nebyl mezi účastníky odvolacího řízení sporný a v rozhodnutí jej nejprve shrnul (včetně reprodukce dalších částí smlouvy o dílo), načež - vycházející z ustanovení § 105 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a z ustanovení § 326 a § 548 obch. zák. - dospěl k následujícím závěrům:

1/ Odvolací soud se shoduje s insolvenčním soudem v názoru, že ujednání obsažené v bodu VI. smlouvy o dílo je platné. Nešlo o odchylku od úpravy obsažené v ustanovení § 548 odst. 1 obch. zák.; na podmínku čerpání úvěrových prostředků dlužníkem byla smluvními stranami vázána jen splatnost ceny díla. Šlo o „odkládací podmínku splatnosti ceny díla“, nejistou, nikoli však nemožnou; proto nemůže jít o absolutně neplatné ujednání, ač chybí určení okamžiku, kdy se tato podmínka stává nesplnitelnou [§ 36 odst. 1 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“)].

2/ Odvolatelův poukaz na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2008, sp. zn. 32 Cdo 2999/2008 (jde o rozsudek) k otázce tzv. „řetězových plateb“ nemá odvolací soud za přílehlavý, s tím, že dohoda o odkládací podmínce vyplývá ze smlouvy o dílo zcela jasně a odvolatel byl srozuměn (dle bodu VI. 10. smlouvy o dílo) s odložením splatnosti ceny díla a nevyužil možnost sjednat si odstoupení od smlouvy o dílo pro případ, že v určené lhůtě po provedení dílčích částí díla dlužník nebude čerpat úvěrové prostředky.

3/ V situaci, kdy stranami smluvního vztahu jsou profesionálové (podnikatelé) a vztah se týká jejich podnikatelské činnosti, by závěr o neplatnosti určitě sjednané odkládací podmínky splatnosti podle § 39 obč. zák. byl v rozporu jak s principem smluvní volnosti a autonomie vůle smluvních stran (článek 2 a 4 Listiny základních práv a svobod - dále jen „Listina“), tak s obecným principem „pacta sunt servanda“.

4/ Odvolatel netvrdil, ani nedoložil, že došlo ke zmaření podmínky (že se stala nesplnitelnou), když v odvolání jen obecně tvrdil, že dlužník podmínky pro čerpání úvěru dosud nesplnil.

5/ Odvolací soud proto shodně s insolvenčním soudem dospěl k závěru, že splatnost ceny dílčích částí díla byla dohodnuta s odkládací podmínkou čerpání úvěru a odvolatel neměl 24. října 2008 (kdy bylo dlužníku doručeno jeho odstoupení od smlouvy o dílo) splatnou pohledávku vůči dlužníku, s jejíž

úhradou by dlužník byl v prodlení. Ke zrušení závazků ze smlouvy o dílo podle § 548 odst. 2 obch. zák. nedošlo a odvolatel nedoložil splatnou pohledávku z titulu ceny dílčích částí díla podle tohoto ustanovení.

6/ Co do tvrzení, že závazky ze smlouvy o dílo zanikly podle § 326 odst. 2 obch. zák., souhlasí odvolací soud se závěrem insolvenčního soudu, že zrušení závazků tímto způsobem není možné, jelikož ze smlouvy o dílo neplyne vzájemná podmíněnost závazků s různou dobou plnění.

7/ Odvolací soud se neztotožňuje se závěrem insolvenčního soudu, že po dokončení díla jiným subjektem zanikl smluvní vztah pro nemožnost plnění. Tímto způsobem mohly zaniknout jen dílčí závazky smluvních stran dle bodů II. 4. a VI. 4. 5. smlouvy o dílo.

8/ Odvolatel tedy sice doložil vznik nároku na zaplacení ceny dílčích částí díla, nedoložil však splatnost pohledávky (odloženou smluvně do doby čerpání úvěru dlužníkem).

9/ V závěru, že odvolatel nedoložil aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu, se odvolací soud ztotožnil s insolvenčním soudem, byť důvod nedoložení spatřuje pouze v nedoložení splatnosti pohledávky.

10/ K námitce odvolatele, že nemá-li pohledávku z titulu smluvního závazku, má přinejmenším pohledávku z titulu plnění z bezdůvodného obohacení (ze zaniklého smluvního vztahu dle § 351 obch. zák.), odvolací soud uvádí, že kdyby odvolatel splnil dílčí závazek podle smlouvy o dílo a následně by došlo k zániku smluvního vztahu jinak než podle § 548 odst. 2 obch. zák., vznikla by mu pohledávka za dlužníkem z titulu splněného závazku, nikoli pohledávka z bezdůvodného obohacení. Pohledávku z bezdůvodného obohacení by mohl mít, jen kdyby tvrdil a doložil, že dílčí plnění poskytl po zániku smluvního vztahu. Pak by ale musel doložit i výši bezdůvodného obohacení dlužníka, který odvolateli plnil částkou 673.500 Kč.

Proti usnesení odvolacího soudu (výslovně proti všem jeho výrokům) podal druhý insolvenční navrhovatel dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963 Sb.](#), občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu respektive, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, respektive „vyřešená právní otázka má být posouzena jinak“.

Konkrétně dovolatel uvádí, že odvolací soud nesprávně vyřešil otázku hmotného práva týkající se aplikace ustanovení § 548 obch. zák., přičemž se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a aplikace ustanovení § 326 obch. zák. a nesprávně aplikoval rozhodnutí dovolacího soudu v jiné věci, respektive aplikoval nesprávné hmotněprávní ustanovení.

Dovolatel namítá, že je dán dovolací důvod dle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V mezích ohlášeného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

I. Ke splatnosti pohledávky z titulu nároku na zaplacení ceny díla v důsledku odstoupení od smlouvy o dílo podle § 548 odst. 2 obch. zák.

Dovolatel namítá - odkazuje na ustanovení § 548 obch. zák. - že odvolací soud věc nesprávně posoudil, nereflktují-li jeho závěry o platnosti ustanovení smlouvy o dílo o odkladu splatnosti

dovolatelovy pohledávky, že takové smluvní ujednání (ve vazbě na skutečnost, kterou zhotovitel není schopen jakkoli ovlivnit) není v souladu se smyslem zákonné úpravy smluvní autonomie a jde o exces, který nemůže požívat právní ochrany. Potud odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2999/2008, s tím, že ten vyslovil neplatnost ujednání o odkladu splatnosti ceny díla, která je vázána na to, až třetí osoba v rámci jiného závazkového vztahu poskytne objednateli platbu.

Dovolatel míní, že ujednání obsažené ve smlouvě o dílo v této věci odpovídá situaci řešené označeným rozhodnutím. Důvody, pro které odvolací soud neaplikoval závěry obsažené v označeném rozhodnutí na danou věc, má dovolatel za nepřesvědčivé. K argumentu odvolacího soudu, že šlo o obchodněprávní vztah mezi podnikateli se všemi důsledky odtud vyplývajícími, poukazuje dovolatel na to, že v citované věci Nejvyšší soud rovněž posuzoval obchodněprávní vztah a uzavřel, že jednou ze zásad vyjadřujících požadavek dobrých mravů, z nichž vychází právní úprava obchodních závazkových vztahů, je, že úplatné plnění se poskytuje za úplatu. Podle dovolatele je tedy nepochybné, že Nejvyšší soud vyslovil v řešeném případě prioritu zachování dobrých vztahů v obchodněprávním vztahu nad principem smluvní volnosti a autonomie vůle smluvních stran.

II. Ke splatnosti pohledávky z titulu nároku na zaplacení ceny díla v důsledku odstoupení od smlouvy o dílo pro neposkytnutí dostatečné jistoty.

Dovolatel cituje ustanovení § 326 odst. 1 a 2 obch. zák., s tím, že upravuje další samostatný důvod odstoupení od smlouvy pro případ nejistoty, zda závazek druhé smluvní strany bude splněn řádně a včas, přičemž v jeho věci byl tento důvod naplněn (vzhledem k okolnostem zjištěným v průběhu smluvního vztahu, které nasvědčovaly tomu, že dlužník nesplní závazek uhradit cenu díla). Proto také po marném uplynutí lhůty stanovené dlužníku k dodatečnému zajištění plnění, dovolatel odstoupil od smlouvy o dílo. Odvolací soud pochybil, jestliže dovodil [poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 171/2006 (jde o rozsudek ze dne 29. listopadu 2007) a sp. zn. 32 Cdo 1596/2010 (jde o rozsudek ze dne 20. července 2010)], že podmínky pro odstoupení od smlouvy o dílo nebyly splněny (jelikož ze smlouvy ani ze zákona neplyne vzájemná podmíněnost závazků s různou dobou plnění).

K tomu dovolatel reprodukuje obsah obou rozhodnutí dodávaje, že synallagmatickými jsou oboustranně zavazující závazky a asynallagmatickými pak závazky jednostranně zavazující. Závazky se v praxi vyskytují většinou jako závazky úplatné, u nichž jedna strana poskytuje plnění straně druhé za vzájemné protiplnění, čímž se realizuje ekonomická hodnota skrytá v jednotlivých plněních; tato vzájemnost se též označuje jako synallagma.

Při plnění závazku přichází v úvahu tzv. funkcionální synallagma, které představuje míru vzájemné vázanosti a podmíněnosti plnění obou stran. V jeho smyslu se v případě, že si z uzavřené smlouvy mají plnit zároveň účastníci navzájem, může domáhat plnění jen ten, který již sám závazek splnil nebo je ochoten a schopen jej splnit. Je-li některá strana povinna plnit předem, může své plnění odepřít, je-li vzájemné plnění druhé strany ohroženo skutečnostmi, které nastaly u druhé strany a které jí nebyly známy v době uzavření smlouvy, a to až do doby, dokud vzájemné plnění nebude poskytnuto nebo zabezpečeno.

U závazků smluvních stran vyplývajících ze smlouvy o dílo, zejména závazku splnit předmět díla na straně zhotovitele a uhradit sjednanou cenu díla na straně objednatele, je zřejmá vzájemná podmíněnost plnění. Závazek zhotovit dílo nemůže být posuzován jako nezávislý na závazku objednatele uhradit cenu díla, přestože jde o závazky časově posunuté (povinnost zhotovit dílo obvykle předchází povinnosti uhradit za ně sjednanou cenu).

Obchodní zákoník obsahuje skupinu ustanovení o vzájemné podmíněnosti plnění, zejména ustanovení

§ 325 a § 326 odst. 1 obch. zák., obsahující formulaci o funkcionálním synallagmatu, obdobnou formulaci § 560 obč. zák., a dále některá ustanovení, která princip synallagmatu dovádějí do důsledků zejména s přihlédnutím k respektování zájmů oprávněné strany obchodněprávního vztahu (§ 326 odst. 2 a 3, § 348 odst. 1 a 2 obch. zák.).

Dovolatel namítá, že ze závěrů vyslovených v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 171/2006 a 32 Cdo 1596/2010, jak je vyložil odvolací soud, by vyplývalo, že ustanovení § 326 obch. zák. nelze aplikovat, je-li zřejmé, že splnění závazku objednatele uhradit cenu díla bude po uzavření smlouvy o dílo zřejmě ohroženo (a zhotovitel bude vystaven veškerým nepříznivým důsledkům z toho vyplývajícím), což evidentně nebylo úmyslem zákonodárce a nevyplývá to ani z jazykového výkladu uvedeného ustanovení.

Odvolací soud podle dovolatele evidentně použil extrémně restriktivní výklad, jestliže z rozhodnutí Nejvyššího soudu v jiné věci (sp. zn. 33 Odo 171/2006), které v občanskoprávní věci posuzuje smlouvu o dílo jako závazek asynallagmatický, dovedl, že v daném případě nebylo možno odstoupit od smlouvy podle § 326 odst. 1 obch. zák., ačkoli šlo o ohrožení splnění později splatného závazku uhradit cenu díla dle smlouvy o dílo uzavřené podle obchodního zákoníku.

Odvolací soud pochybil i v tom (uvádí dále dovolatel), že ve smyslu § 118 o. s. ř. mohl na věc aplikovat i jiné hmotněprávní ustanovení (než § 326 obch. zák.), a to ustanovení § 348 odst. 1 obch. zák. Z odstoupení od smlouvy totiž vyplývá, že dalším důvodem pro odstoupení od smlouvy je skutečnost, že z chování povinné strany v průběhu trvání smluvního vztahu se stalo zcela zřejmým, že nebude splněn závazek k úhradě sjednané ceny za dílo. Zde dovolatel podtrhuje, že uvedené ustanovení se dle ustáleného výkladu vztahuje na všechny závazky, tedy i na ty, které by případně nebyly chápány jako synallagmatické. Dovolatel připomíná, že ve svém odstoupení výslovně neuváděl žádné hmotněprávní ustanovení zákona. Teleologickým výkladem tohoto právního úkonu je však možno dovést, že uvedený úkon činil v souladu se shora citovaným ustanovením obchodního zákoníku. Z uvedeného je nasnadě, že v předmětné věci věc soud mohl a měl posoudit celou věc i v kontextu ustanovení § 348 obch. zák. Z toho, že tak neučinil, vyplývá hmotněprávní nesprávnost a nepřezkoumatelnost jeho rozhodnutí.

Kdyby měl odvolací soud pochybnost o tom, které z citovaných ustanovení je možné (či správné) pro posouzení věci v předmětné věci aplikovat a z jakých důvodů, pak dovolatel zdůrazňuje, že vzhledem k zařazení obou ustanovení v systematické platného obchodního zákoníku, je o to více nasnadě, že jde o otázku, která dle dovolateli známé judikatury v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2013 do 31. prosince 2013 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod číslem 80/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání v dané věci pak Nejvyšší soud má za přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když v posouzení otázky, zda ujednání obsažené ve smlouvě o dílo patří typově k těm, jimž lze přiřadit závěry plynoucí z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2999/2008 a v posouzení navazujících (dovoláním předestřených) otázek výkladu ustanovení § 326 obch. zák. (ve vazbě na smlouvu o dílo) jde o věc dovolacím soudem nezodpovězenou.

Nejvyšší soud se dále - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

K právním otázkám otevřeným dovoláním pak Nejvyšší soud činí následující závěry:

I. Ke splatnosti pohledávky z titulu nároku na zaplacení ceny díla v důsledku odstoupení od smlouvy o dílo podle § 548 odst. 2 obch. zák.

Podle ustanovení § 36 obč. zák. (ve znění účinném do 31. prosince 2013, pro věc rozhodném) vznik, změnu nebo zánik práva či povinnosti lze vázat na splnění podmínky. K podmínce nemožné, na kterou je vázán zánik práva nebo povinnosti, se nepřihlíží (odstavec 1). Podmínka je odkládací, jestliže na jejím splnění závisí, zda právní následky úkonu nastanou. Podmínka je rozvazovací, jestliže na jejím splnění závisí, zda následky již nastalé pominou (odstavec 2). Jestliže účastník, jemuž je nesplnění podmínky na prospěch, její splnění záměrně zmaří, stane se právní úkon nepodmíněným (odstavec 3). K splnění podmínky se nepřihlíží, způsobí-li její splnění záměrně účastník, který neměl právo tak učinit a jemuž je její splnění na prospěch (odstavec 4). Nevyplyvá-li z právního úkonu nebo jeho povahy něco jiného, má se za to, že podmínka je odkládací (odstavec 5).

Dle ustanovení § 39 obč. zák. neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

Ustanovení § 41 obč. zák. pak určuje, že vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplyvá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.

Podle ustanovení § 536 obch. zák. (ve znění účinném do 31. prosince 2013, pro věc rozhodném) smlouvou o dílo se zavazuje zhotovitel k provedení určitého díla a objednatel se zavazuje k zaplacení ceny za jeho provedení (odstavec 1). Cena musí být ve smlouvě dohodnuta nebo v ní musí být alespoň stanoven způsob jejího určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran uzavřít smlouvu i bez tohoto určení (odstavec 3).

Dle ustanovení § 548 obch. zák. objednatel je povinen zaplatit zhotoviteli cenu v době sjednané ve smlouvě. Pokud ze smlouvy nebo tohoto zákona nevyplyvá něco jiného, vzniká nárok na cenu provedením díla (odstavec 1). Odstoupil-li zhotovitel od smlouvy pro prodlení objednatele a nespočívá-li překážka pro splnění povinnosti objednatele v okolnostech vylučujících odpovědnost (§ 374), náleží zhotoviteli cena, na kterou má nárok na základě smlouvy. Od této ceny se však odečte to, co zhotovitel ušetřil neprovedením díla v plném rozsahu (odstavec 2).

Skutkové reálie, z nichž vyšel Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 32 Cdo 2999/2008, lze shrnout tak, že ujednání o úhradě smlouvené ceny díla podle smlouvy o dílo uzavřené podle obchodního zákoníku, jež měl Nejvyšší soud tamtéž za rozporné s dobrými mravy, vázalo povinnost objednatele zaplatit cenu díla až k okamžiku, kdy sám dostane zaplacení (v rámci navazujícího smluvního vztahu, v němž vystupoval jako zhotovitel) od svého objednatele („hlavního investora“).

Skutkové reálie věci, jež je předmětem dovolání nyní, pak lze shrnout tak, že ujednání o úhradě podstatné (rozhodující) části smlouvené ceny díla (vyjma první zálohy ve výši 250.000 Kč) podle smlouvy o dílo uzavřené podle obchodního zákoníku, vázalo povinnost objednatele zaplatit cenu díla

až k okamžiku, kdy mu banka poskytne úvěr.

Odvolací soud měl v napadeném rozhodnutí za to, že zkoumané ujednání je platnou (odkládací) podmínkou splatnosti ceny díla (ve smyslu § 36 obč. zák.). K tomu Nejvyšší soud uvádí, že k povaze podmínek v právních úkonech (právních jednáních) se vyjádřil např. v důvodech rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. prosince 2004, sp. zn. 29 Odo 31/2004, uveřejněného pod číslem 63/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 63/2005“). V něm vysvětlil (i s odkazem na literaturu), že podmínka je vedlejším ustanovením v právním úkonu, kterým se účinnost právního úkonu, tj. skutečný vznik, změna či zánik subjektivních občanských práv a povinností, činí závislým na skutečnosti, která je subjektům právního úkonu v době jeho učinění neznámá (je pro ně nejistá). Význam odkládací podmínky spočívá v tom, že účinky právního úkonu nastanou až jejím splněním. Do splnění, nesplnění či zmaření podmínky existuje stav nejistoty, kdy se neví, zda učiněný právní úkon, který je jinak platný a závazný, avšak není ještě účinný, nabude vůbec právní účinky. Splněním odkládací podmínky nabude právní úkon právní účinky, a to od doby splnění podmínky (nebylo-li stranami dohodnuto něco jiného). Tehdy je teprve naplněna vůle zamýšlená účastníky právního úkonu. Naproti tomu nesplnění odkládací podmínky znamená, že dosud neúčinný právní úkon účinnosti nenabude.

V rozsudku ze dne 26. listopadu 2003, sp. zn. 32 Odo 894/2002, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2003, pod číslem 215 (z něž dále vychází např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 23 Cdo 4357/2011) Nejvyšší soud dále vysvětlil, že podmínku podle § 36 obč. zák., na jejímž splnění závisí účinnost jinak perfektního právního úkonu, je třeba odlišovat od podmínky, kterou si účastníci právního úkonu sjednají jako předpoklad (náležitost) pro vznik smluvního nároku (subjektivního práva a jemu odpovídající povinnosti). Srov. k tomu i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2015, sen. zn. 29 ICdo 62/2014, uveřejněného pod číslem 85/2015 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

Pro poměry dané věci Nejvyšší soud k řečenému uzavírá, že bez zřetele k povaze zkoumaného ujednání shledává situaci řešenou v této věci srovnatelnou s tou, jež byla podkladem pro rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 32 Cdo 2999/2008. V obou případech byla úhrada smluvené ceny díla (její rozhodné části) vázána (až) k okamžiku, kdy objednatel získá peníze z jiných zdrojů (v jednom případě poté, co mu zaplatí jeho další smluvní partner z jiné smlouvy o dílo, ve druhém případě poté, co mu banka poskytne úvěr, jenž v době uzavření předmětné smlouvy o dílo nebyl bankou smluvně garantován).

Rozdíl v určitosti ujednání význam nemá (právní názor formulovaný ve věci sp. zn. 32 Cdo 2999/2008 nebyl podmíněn neurčitostí ujednání; naopak byl formulován pro případ, že ujednání neurčité není). V obou případech šlo o vztahy mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti vzešlé ze smluv o dílo uzavřených podle obchodního zákoníku.

Převzetí závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. sp. zn. 32 Cdo 2999/2008 pro poměry této věci (prosazované dovolatelem), jež by činilo nesprávnými úvahy odvolacího soudu na dané téma, ovšem bez dalšího nevede (a dovolatel se mylí, usuzuje-li jinak) k závěru, že smlouva o dílo by (proto) byla neplatnou jen v této části. S přihlédnutím k ustanovení § 41 obč. zák. se totiž následně otevírá posouzení otázka, zda se (takový) důvod neplatnosti vztahuje jen na ujednání o splatnosti ceny díla, nebo zda z okolností, za nichž došlo k uzavření smlouvy o dílo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu (že by objednatel smlouvu o dílo neuzavřel, kdyby věděl, že bude muset uhradit rozhodující část ceny díla bez zřetele k tomu, zda obdrží úvěr od banky).

Odpověď na uvedenou otázku zjevně nelze dát jen na základě obsahu listin, jimiž dovolatel dokládá svou pohledávku vůči dlužníku (typově je nutno zkoumat úmysl jednajících stran při uzavírání

smlouvy o dílo prostřednictvím výsledku fyzických osob, jež se za ně podílely na kontraktačním procesu, jenž vyústil v uzavření smlouvy o dílo); přitom bez této odpovědi nelze bez dalšího určit míru vzájemných nároků účastníků ze smlouvy o dílo.

Jak uzavřel Nejvyšší soud v R 14/2011, důvodem k zamítnutí insolvenčního návrhu věřitele v řízení před soudem prvního stupně je i to, že v insolvenčním řízení vyjde najevo, že sporné skutečnosti týkající se pohledávky, kterou je insolvenční navrhovatel povinen doložit, nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výslechem účastníků, výslechem svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce.

Právní závěr odvolacího soudu, že pohledávka dovolatele je sporná, tedy ob stojí bez zřetele k tomu, zda byl založen na nesprávné úvaze o platnosti ujednání o splatnosti ceny díla.

Výše formulované závěry pak činí bezpředmětným (předčasným) zkoumání dalších dovolacích námitek (II. Ke splatnosti pohledávky z titulu nároku na zaplacení ceny díla v důsledku odstoupení od smlouvy o dílo pro neposkytnutí dostatečné jistoty). Ty jsou totiž podmíněny závěrem, že smlouva o dílo je neplatná jen v rozsahu ujednání o splatnosti rozhodující části ceny díla.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)